

141. Там само.
142. Там само.
143. Там само.
144. Див. пос. 7, с. 349.
145. Там само, с. 353.
146. Там само, с. 351.
147. Там само.
148. Там само, с. 352.
149. Там само, с. 494.
150. Див. пос. 6, с. 558.
151. Новий український тлумачний словник. Близько 20 000 слів і словосполучень [Текст] / укл. Н. Д. Кусайкіна, Ю. С. Цибульник; за заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В. В. Дубічинського. – Харків : Книжковий «Клуб Сімейного Дозвілля», 2008. – С. 291.
152. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.klassphil.uni-wuerzburg.de> (30 липня 2013 р.).
153. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uni-leipzig.de/klassik/> (30 липня 2013 р.).
154. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fremdsprachen.uni-muenchen.de> (30 липня 2013 р.).
155. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.altertum.uni-jena.de> (11 серпня 2013 р.).
156. Див. пос. 7, с. 147.
157. Там само.
158. Там само.
159. Там само.
160. Там само.
161. Див. пос. 6, с. 279.
162. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uni-leipzig.de/klassik/> (30 липня 2013 р.).

© Мелінчук Н. В., 2017

1.4. КОМПАРАТИВІСТИКА

УДК 81'373.7

Мелінчук Н. В.

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ІЗ СЕМОЮ «ПРОФЕСІЯ» В РІЗНОСТРУКТУРНИХ МОВАХ

У даній статті проаналізовано фразеологізми на позначення злочинного світу в різноструктурних мовах (на матеріалі німецької, української, англійської та російської мов). Зроблено лексико-

семантичний аналіз фразеологічних одиниць із семою на позначення «професія злочинних елементів».

Ключові слова: авантюрист; аферист; викрадач (цінних речей тощо); гопник; грабіжник; зберігач («злочинних» традицій); «зłodий над крадіями»; «зłodий у законі»; кат; катраник; кишеньковий зłodий; кольцик; кох/кухар/куховар/повар; лиходій; «мировий» суддя; набивач; наглядач; наглядач (за грошима); переховувач (скуповувач краденого); писар; «професія»; рисувальник; розбійник; рояліст; снайпер; чоботар; шахрай; шніфер; штекер (голкою).

В данной статье охарактеризованы фразеологизмы, которые указывают на принадлежность к воровскому миру в разноструктурных языках (на материале немецкого, украинского, английского и русского языков). Сделан лексико-семантический анализ фразеологических единиц с семой, которые обозначают профессии преступных элементов.

Ключевые слова: авантюрист; «алтынний» вор («вор в законе»); аферист; вор; воршика; гопник; грабитель; домушник; карманник; катраник; малявцик; мошенник; мучитель; набивчик; (на)кольцик; повар/кох; «полтинный» вор; похититель (ценностей и т. п.); разбойник; «ремесло»; рисовальчик; сапожник; смотритель/смотрящий; снайпер; Третьейский судья; укрыватель (скупчик похищенного/награбленного); хранитель («воровских» традиций); хранитель («общака»); щипач; штекер (иголкой); шулер; шулер-роялист.

In diesem Artikel analysiert man und charakterisiert man die phraseologischen Einheiten, die «verbrecherische Welt» in den vielen strukturierten Sprachen (auf die Sprachmaterialsammlungen im Deutschen, im Ukrainischen, im Englischen, im Russischen) markiert. Man stellt die lexisch-semantiche Analyse der phraseologischen Einheiten mit dem Sema «die Gewerbe» «der verbrecherischen Elemente».

Key words: der Abenteurer; der Anseher; der Anstecker/der Stecker; der Befestiger; der Betrüger; der Betrüger-Royalist; der Bote; der Bube; der Buchhalter; der Dieb; der Folterknecht; «das Gewerbe»; der Halbrubelstückdieb; der Häuser; der Hehler; der Henker; der Hochstapler; der Koch; der Maler; der Räuber; der Scharfrichter; der Scharfschütze; der Schiedsrichter; der Schneider; der Schwindler; der Stehler; der Taschendieb; der Tatauierter/der Tätowierter.

Поза зоною жорстка кримінальна ієрархія практично не існувала. Злочинців прийнято поділяти лише за видами їх діяльності: аферисти, гопники, кишенькові зłodії, шахраї, шніфера тощо. До вузьких спеціа-

льностей злочинний світ почав прямувати у кінці XIX ст. Поступово злочинність ставала «професією» (рос. ремеслом). Серйозною загрозою для суспільства були і залишаються професійні злочини, які «шліфують» свою майстерність роками як на волі, так і в колоніях. Це – рецидивісти, осуджені за своїми «профільюючими» статтями. В умовах свободи злочинну ієрархію складали «урки», тобто крупні та мілкі злочини, які не залежали один від одного. За даними карного розшуку, сучасний злочинний світ нараховує більше тридцяти професій.

Теоретичною основою цього дослідження стали праці Акушина Н. С., Акушиної М. Г.,¹ Афонькіна Ю. Н.,² Баранцева К. Т.,^{3,4} Біновича Л. Е., Гришина Н. Н.,⁵ Брокгауза Ф. А.,⁶ Денисенко С. Н.,⁷ Гаврись В. І., Пророченко О. П.,^{8,9} Клаппенбаха Р., Штайніца В.,^{10,11,12,13,14,15} Ковалєва А. П., Коптілова В. В.,¹⁶ Кудіної О. Ф.,¹⁷ Куніна А. В.,^{18,19} Осовецької Л. С., Сильвестрової К. М.,²⁰ Уолша І. А., Беркова В. П.,²¹ Фрідріха В.,²² Цвілінга М. Я.,²³ які присвячені фразеології, а практичною – словник «**Duden Deutsches Universalwörterbuch**».²⁴

Сьогодні злочинні професії настільки вкоренились, що використовуються у ФО. Питання фразеології у сучасному мовознавстві привертають усе більшу увагу науковців. Активно обстежується різний фразеологічний матеріал, поглиблюються обґрунтування ряду важливих теоретичних положень, насамперед пов'язаних з основними ознаками фразеологізмів, принципами систематизації, встановленням спільних і відмінних рис між фразеологічними й іншими одиницями мови, аналізуються семантичні, структурно-граматичні та стилістичні особливості фразеологічних зворотів, розробляються питання етимологізації фразеологізмів.

З-поміж різних визначень терміна «*фразеологія*» найбільш доцільним є, на наш погляд, тлумачення в підручнику 2003 року «**Сучасна українська літературна мова**»: «*Фразеологія (від грец. phrasis – вираження, logos – вчення) – розділ мовознавства, в якому вивчаються лексично неподільні поєднання слів*».²⁵ Як зазначають Бевзенко С. П. і Грипас Н. Я., «*одиниця фразеологічної системи називається фразеологізмом і визначається як лексико-граматична єдність двох і більше нарізно оформлених компонентів, граматично оформлених за моделлю словосполучення чи речення, яка, маючи цілісне значення, відтворюється в мові за традицією, автоматично*».²⁶

На загальну думку, фразеологізм за своїми ознаками подібний до слова і словосполучення, оскільки він:

- 1) виконує синтаксичні функції в реченні;
- 2) входить у синонімічні зв'язки зі словами;
- 3) має стійку структуру;

4) не конструюється щоразу в процесі мовлення, а відтворюється як готова значеннева одиниця.

Об'єктом фразеології як науки слугують фразеологізми, що мають повний набір категоріальних значень, за якими вони відрізняються від слів як значенневих одиниць мови, а саме:

1) компоненти фразеологізму не можуть вільно сполучатися з усіма словами, а лише з обмеженою кількістю (кількома словами);

2) лексичне значення виражається сполученням кількох слів: воно єдине, узагальнене і, як правило, експресивне й семантично неподільне на значення окремих слів, що входять до його складу;

3) слова у складі фразеологізму часто мають переносне значення;

4) фразеологізм характеризується стійкістю граматичної форми й усталеним порядком слів.

Фразеологізм відрізняється як від вільного синтаксичного словосполучення, так і від речення тим, що відтворюється як цілісна структура, а не будується щоразу за певними синтаксичними моделями і функціонує як один член речення на відміну від вільного словосполучення, яке членується мінімум на два компоненти з різними синтаксичними функціями.

До основних ознак фразеологізмів слід додати також контекстуальну зумовленість їх уживання, стильову закріпленість, неможливість перекладу на іншу мову, а від того – утруднений пошук відповідника у кожній мові тощо.

Фразеологія тісно пов'язана з соціально-економічними, політичними, культурними умовами життя, тому у неї відбивається не лише семи на позначення робітничих професій, а й семи на позначення професій злочинного світу.

Befehler / Dieb (I) / Hehler / Stehler

- нім.* – Der **Hehler** ist schlimmer als der **Stehler**.^{27, 28}
– Der **Hehler** ist so gut (або schlimm) wie der **Stehler**.²⁹
– Gebundenes verhohlen ist so gut wie gestohlen.³⁰
– Stehlen und Sack aufheben ist eins wie's andere.^{31, 32}
– **Stehler, Hehler** und **Befehler** sind drei **Diebe**.^{33, 34}
– Wer dem **Diebe** die Leiter hält ist so schuldig, wie der **Dieb**.^{35, 36}
- укр.* – **Злодієві** потурати – однаково, що красти.³⁷
– Знайти і сховати – все одно, що вкрасти.³⁸
– Знайшов та не віддав – однаково, що вкрав.³⁹
– Не лише той **злодій**, що краде, а й той, що драбину тримає.^{40, 41, 42}
– Не лише той **злодій**, що краде, а й той, що кінці ховає.⁴³
– Не лише той **злодій**, що краде, а й той, що переховує(ав).^{44, 45}
– Хто держав драбину – так само винний, як і той, що крав.⁴⁶
– Що **крадій**, що **переховувач** – обидва **злодюги**.⁴⁷

- рос. – **Вору** потакать то же, что самому воровать.⁴⁸
 – **Укрыватель** – тот же **вор**.⁴⁹

Професії декласованих елементів засвідчено у багатьох мовах (*нім. Dieb, Hehler, Stehler*; *рос. вор*; *укр. злодій*). Значення лексеми «**Dieb**» є негативним як у слов'янських, так і неслов'янських мовах; воно залишається незмінним через те, що характеризує людину, що вже припустилась помилки, і за це вона отримала покарання від суспільства. Лексичне значення ФО «**Вору** потакать то же, что самому воровать» означає, що людина своїми діями дозволяє іншій робити беззаконні дії, і, якщо вона на це дивиться крізь пальці, то сама мимоволі стає учасником цих дій, і за це людина повинна відповісти.

ФО з лексемою «**Dieb**» зустрічаємо у художній літературі:

- *Manchmal erbettelt sich der kleine Dieb die Erlaubnis ... mein Schlafkamerade zu sein* (Goethe. *Geschwister I*).⁵⁰
 – *Wir stehlen uns davon wie Diebe* (Borchert 76).⁵¹

Dieb (II)

- нім.* – *Nicht alle sind Diebe, die der Hund anbellt.*^{52, 53}
укр. – Не всі ті **злодії**, на кого собака гавкає.⁵⁴
 – Не той вовк, що *сире*.⁵⁵

Лексичне значення прислів'я «*Не всі ті злодії, на кого собака гавкає*» означає те, що собака як охоронець дому, хазяїв може гавкати на тих людей, які не є злодіями, бо це є обов'язком домашнього улюбленця.

Dieb (III)

- нім.* – *Kluger Dieb hält sein Nest rein.*^{56, 57}
 – *Wo der Fuchs sein Lager hat, da raubt er nicht.*^{58, 59}
укр. – Біля своєї нори лис не краде.⁶⁰
 – Там вовк не бере, де сам живе.^{61, 62}

Лексеми «**Dieb**» в німецькій мові можна ототожнити в українській з тваринами («вовк» та «лис»), оскільки вони мають спільні риси характеру, які притаманні й людині (хитрість, обережність, підступність). Злодій ніколи не буде красти біля свого помешкання через те, що одразу визначать чііх рук це справа.

Dieb (IV)

- нім.* – *Dieben sind alle Kleider gerecht.*^{63, 64}
 – *Ein Dieb läßt nichts liegen als Mühlsteine und heißes Eisen.*^{65, 66}
укр. – **Злодій** ні з чим не розминеться.^{67, 68}
 – Що **злодій** вкрав, тому й радий.⁶⁹
 – Що **злодій** побачив, те й його.^{70, 71}

Злодію все одно, що він краде, для нього це буденна справа, котра потребує від нього вправності та майстерності.

Dieb (V)

- нім.* – Als ob der Teufel Erbsen auf ihm gedroschen hätte.^{72, 73}
– Auf dem **Dieb** brennt.⁷⁴
– Das böse Gewissen verrät sich selbst.^{75, 76}
– Das Gesicht verrät den Wicht.^{77, 78, 79}
– Dem **Diebe** brennt die Mütze auf dem Kopf.^{80, 81, 82}
– Den Schuldigen schreckt eine Maus.^{83, 84}
– Der Schuldige verrät sich selbst.^{85, 86}
– Ein getroffener Hund bellt.⁸⁷
– Getroffene Hunde bellen.⁸⁸
– Getroffener Hunde bellt.^{89, 90}
- укр.* – Знати по очах, хто ходить по ночах.⁹¹
– На **зłodієві** шапка горить.^{92, 93, 94}
– На кому-н. наче чорти горох молотили (про рябу людину).⁹⁵
- рос.* – Бог шельму (плута) метит.⁹⁶
– На **воре** шапка горит.^{97, 98}

ФО «На **воре** шапка горит» має велику кількість еквівалентів (*нім.* Auf dem **Dieb** brennt; Dem **Diebe** brennt Mütze auf dem Kopf; *рос.* Бог шельму (плута) метит; *укр.* *Знати по очах, хто ходить по ночах*). Суть даного прислів'я полягає у тому, що своїми діями, поведінкою людина видає саму себе. Заподіяне зло все одно повернеться до неї та прийде кінець її аморальним вчинкам. Витоком ФО слугує старовинний анекдот, у якому мова йде про те, що люди запитують у чаклуна: «Як можна впізнати зłodія?» На що він відповідає: «*На зłodієві шапка горить*».

Dieb (VI)

- нім.* – Der **Dieb** stiehlt so lange, bis er an den Galgen kommt.^{99, 100}
– Der Krug geht so lange zu Wasser (або zum Brunnen), bis er (zer)bricht.^{101, 102, 103, 104}
– Die Gans geht so lange zur Küche, bis sie stecken bleibt.^{105, 106}
– Jedes Vergehen kommt einmal ans Licht.¹⁰⁷
– Wenn sich der Krug gewöhnt hat, Wasser zu holen, da wird er dort auch seinen Kopf verlieren.¹⁰⁸
– Wie lang man den Strick auch dreht, das Ende kommt doch.¹⁰⁹
- укр.* – Гуска доти на кухню ходить, доки там залишиться.¹¹⁰
– До часу дзбан воду носить.¹¹¹
– Доти дзбан по воду ходить, доки не розіб'ється.¹¹²
– Занадився кухоль по воду ходити, поки йому вухо не відламали.^{113, 114}
– Скільки **зłodій** не краде, а тюрми не мине.^{115, 116}
- рос.* – Повадился кувшин по воду ходит, тут ему и голову сломить.^{117, 118}

- Скільки веревку (веревочку) не вить, а концу быть.¹¹⁹
- Скільки **вору** ни воровать, а кнута не миновать.¹²⁰

Значення даної ФО «Скільки **зłodii** не краде, а тюрми не мине» полягає у тому, що обов'язково прийде час, коли людина буде покарана за свої дії та вчинки. За них вона сплатить дорогу ціну – власну свободу.

Dieb (VII)

- нім.*
- Der Teufel läßt keinen Schelmen sitzen.^{121, 122}
  - Ein **Dieb** baut dem anderen keinen Galgen.^{123, 124}
  - Ein Mohr schwärzt den anderen nicht.^{125, 126}
  - Ein Rabe hackt dem anderen kein Auge aus.¹²⁷
  - Ein Wolf beschreibt den andern nicht.¹²⁸
  - Ein Wolf kennt den anderen wohn.¹²⁹
  - Eine Krähe hackt der andern die Augen nicht aus.^{130, 131, 132, 133}
  - Es muß ein kalter Winter sein, wo ein Wolf den anderen frißt.^{134, 135}
- укр.*
- Вовка на вовка не нацькуєш.¹³⁶
  - Ворон ворона не заклоє.^{137, 138}
  - Ворон ворону ока не виклює.¹³⁹
  - Ворона вороні ока не видовба.¹⁴⁰
  - Один **зłodii** іншому шибеницю не будує.¹⁴¹
  - Собака собаки не рве.^{142, 143}
  - Собака собаці хвоста не одкусить.¹⁴⁴
  - Треба дуже холодної зими, щоб один вовк іншого загриз.¹⁴⁵
  - Чорт біса не підведе.^{146, 147}
- рос.*
- Ворон ворону глаз не выклюет.^{148, 149}
  - Свой своему поневоле брат.¹⁵⁰

Прислів'я «*Ein Dieb baut dem anderen keinen Galgen*» має велику кількість еквівалентів (*нім.* Der Teufel läßt keinen Schelmen sitzen; Ein Wolf beschreibt den andern nicht; *рос.* Ворон ворону глаз не выклюет; *укр.* Один **зłodii** іншому шибеницю не будує). Лексичне значення ФО полягає у тому, що зłodii ніколи не заподіє лиха своєму побратиму, адже вони мають спільну мотивацію – допомагати один одному за будь-яких умов.

Dieb (VIII)

- нім.*
- Große **Diebe** hängen die kleinen.^{151, 152}
  - Große Fische fressen die kleinen.^{153, 154}
- укр.*
- Велика риба маленьку цілою ковтає.^{155, 156}

Серед злочинців існує своя ієрархія, де зłodii нижчих рангів підпорядковуються старшим, тому ФО «*Велика риба маленьку цілою ковтає*» є доволі влучною. Якщо хтось не виконає чийогось наказу, то отримає жорстоке покарання.

Dieb (IX)

- нім.*
- Böser Gewinn fährt bald (da)hin.^{157, 158, 159}
  - Ein **Dieb** wird selten reich.^{160, 161}
  - Ein ungerechter Heller frißt einen Taler.^{162, 163}
  - Fremdes Gut bringt keinen Nutzen.¹⁶⁴
  - Gestohlen Gut liegt hart im Wagen.^{165, 166}
  - Unrecht Gut gedeihe(t) nicht.^{167, 168}
  - Unrecht Gut ist ein Funken im Kleiderkasten.^{169, 170}
  - Unrecht Gut ist (або tut) nicht (або nimmer) gut.^{171, 172, 173}
  - Wer eilt nach fremden Gut, auf den wartet Armut.^{174, 175}
- укр.*
- Злий набуток не йде на пожиток.¹⁷⁶
  - **Злодій** рідко стає багатим.¹⁷⁷
  - Крадене не йде на користь.¹⁷⁸
  - На чужому горі щастя не збудуєш.¹⁷⁹
  - Несправедливо нажитий геллер з’їсть цілий талер.¹⁸⁰
  - Чуже добро боком вилізе.^{181, 182}
  - Чуже добро на користь не йде.¹⁸³
  - Чужим добром багатий не будеш.¹⁸⁴
  - Чужим добром не збагатієш.^{185, 186}
- рос.*
- Чужое добро впрок не идёт.¹⁸⁷

Лексичне значення ФО «Ein **Dieb** wird selten reich» означає, що злодій ніколи не розбагатіє за рахунок іншої людини, оскільки все це отримано нечесним шляхом.

Dieb (X)

- нім.*
- Altem **Dieb** neuer Strick.¹⁸⁸
  - Dem größten **Dieb** der dickste Strick.^{189, 190}
  - Ein **Dieb** ist nirgends besser denn am Galgen.^{191, 192}
  - Wie das Pferd, so die Striegel.¹⁹³
  - Wie das Pferd, so die Striegel, wie der Schelm, so die Prügel.¹⁹⁴
  - Wie der Schelm, so die Prügel.^{195, 196}
  - Wie gelebt, so gestoben.^{197, 198}
- укр.*
- **Злодію** найбільше шибениця пасує.¹⁹⁹
  - **Катюзі** – по заслужі.^{200, 201, 202}
  - Найбільшому **злодію** – найтовща мотузка.²⁰³
  - По злочину й кара.²⁰⁴
  - Собаці – собача смерть.²⁰⁵
  - Як жив, так і вмер.^{206, 207}
  - Який кінь, такий і шкрібок, який **шахрай**, такий і дрючок.²⁰⁸

Лексема «**Dieb**» у таких ФО, як: «Altem **Dieb** neuer Strick», «Ein **Dieb** ist nirgends besser denn am Galgen» та ін. при перекладі на українську мову має синоніми «**злодій**», «**кат**», «**шахрай**». Це свідчить про

те, що суспільство може називати злочинця по-різному, але семантичне навантаження слова залишається тим самим. Ті вчинки, що мали місце протягом життя людини стануть для неї вінцем всього.

Dieb (XI)

- нім.* – Alle Menschen mit der gleichen Elle messen (wollen).²⁰⁹
– Der **Dieb** meint, sie stehlen alle.²¹⁰
– Ein jeder mißt den andern nach seiner Elle.²¹¹
– Man soll nicht alles mit seiner Elle messen.^{212, 213}
– Was ich denk' und tu', trau' ich andern zu.²¹⁴
– Wie der Schelm selber ist, so denkt er auch von andern.²¹⁵
- укр.* – Не міряй всіх на свій аршин.^{216, 217}
– Не суди інших по собі.²¹⁸
– Усяк міряй всіх на свою мірку.²¹⁹
– Усяк міряє на свій аршин.²²⁰
– Хто що сам робить, те й про іншого говорить.²²¹
- рос.* – Мерить всех людей как один аршин.²²²

Кожна людина на підсвідомому рівні порівнює себе з іншою, хоча вона це може заперечувати. Припустившись фатальної помилки, ми вважаємо, що це може трапитись з кожним із нас, і за це не варто впадати у відчай. Суть ФО «Der **Dieb** meint, sie stehlen alle» полягає у тому, що злодій завжди залишається злодієм, і виправдання його діям немає, не потрібно свою провину перекидати на інших.

Dieb (XII)

- нім.* – Man henkt keinen **Dieb**, bevor man ihn hat.²²³
– Wem man nichts nachweisen Kann, bleibt unbescholten.²²⁴
– Wer nicht erwischt wurde, ist kein **Dieb**.²²⁵
- рос.* – Не пойман – не **вор**.²²⁶

Російська приказка «Не пойман – не **вор**» означає те, що скоївши злочин, людина може залишитись не покараною, за умови, якщо немає свідків злочину.

Dieb (XIII)

- нім.* – Man hängt den **Dieb** nicht eher, bis man ihn gefangen hat.²²⁷
- укр.* – Не гостри ножа, доки не зловив барана.²²⁸
– Не продавай вовка, поки не вбив.²²⁹
– Не скуби, поки не зловиш.²³⁰

Ще не зробивши справи, злодій впевнений та переконаний у результаті, але насправді виявляється, що нічого доброго з цього не буде.

Dieb (XIV)

- нім.* – Gelegenheit macht **Diebe**.^{231, 232, 233}
– Sei umsichtig beim Aufbewahren, führe den **Dieb** nicht Versuchung.²³⁴

- укр. – Погано не клади, **злодія** до спокуси не веди.^{235, 236, 237}
англ. – Opportunity makes the **thief**.^{238, 239, 240}
рос. – Плохо не клади, **вора** в грех не вводи.^{241, 242}

Інкони своїми діями людина сама провокує іншу на певні вчинки, як результат – пошук винного. Так, англійський філософ та письменник Френсіс Бекон (Francis Bacon, 1561– 1626) в одному з листів 1598 р. до графа Ессекського написав: «*Opportunity makes a thief*».

Dieb (XV)

- нім. – Kleine **Diebe** hängt man, große läßt man laufen.^{243, 244}
– Was großen **Dieben** durchgeht, dafür schlägt man die kleinen.²⁴⁵
рос. – Алтынного **вора** вешають, полтинного – чествують.²⁴⁶
– Что **ворам** рук сходит, за то **воришек** бьют.²⁴⁷

Прислів'я «Алтынного **вора** вешають, полтинного – чествують» виникло, ймовірно, в епоху лицарства, коли відбувались міжусобні війни та панувало феодалне право. Значення даного виразу полягає у тому, що засуджувалась несправедливість покарання тих злодіїв, які мали беззаперечний авторитет.

Räuber (I)

- нім. – Unter die **Räuber** fallen (або getan).^{248, 249}
– Unter die **Räuber** gefallen sein.²⁵⁰
укр. – Потрапити до рук **розбійників** (бути використаним з корисливою метою).²⁵¹
рос. – Попасть в руки **разбойников** (быть использованным в корыстных целях).²⁵²

Лексичне значення ФО «*Unter die **Räuber** fallen (або getan)*» полягає у тому, що розбійники завжди прагнуть легкого заробітку, не соромлячись шляхів досягнення своєї мети (це можуть бути грабіж, шантаж тощо).

Даний фразеологізм зустрічаємо у художній літературі:

- Ich hätte die Firma, als ich eintraf, für sarlös gehalten and nicht gedacht, daß ich **unter die Räuber fallen** würde (MDtl).²⁵³

Räuber (II)

- нім. **Räuber** und Gendarm / (landsch.) Polizei.²⁵⁴

«**Räuber** und Gendarm» – це дитяча гра на свіжому повітрі. Суть гри зводиться до наступного: діти діляться на дві команди: «Розбійники» та «Жандарми». Група «Жандармів» повинна затримати «Розбійників». Коли гра скінчилась діти міняються.

Spitzbube

- нім. – Wenn sich die Hirten zanken, hat der Wolf gewonn(e)s Spiel.^{255, 256}
– Wenn zwei Böcke einander stoßen, so liest der dritte Wolle auf.^{257, 258}

- Wenn zwei sich streiten (або zanken), freut sich der Dritte.²⁵⁹
- Wenn zwei sich zanken, freut sich der dritte.²⁶⁰
- Wenn zwei **Spitzbuben** sich streiten, bekommt der Bauer seine Kuh wieder.^{261, 262}
- Wenn zwei **Spitzbuben** sich streiten, kommt ein ehrlicher Mann zu seinem Pferde.^{263, 264}
- Wenn zwei zanken um ein Ei, so steckt's der Dritte.²⁶⁵
- Wenn zwei zanken um ein Ei, so steckt's der dritte bei.²⁶⁶
- укр. – Де два сваряться, третій користає.²⁶⁷
- Де два сваряться, третій має користь.^{268, 269}
- Коли двоє сваряться, третій тішиться.²⁷⁰
- Як два **зłodії** посваряться, крадіжка на світ виходить.²⁷¹
- Як **пастухи** сваряться, вовк вівці бере.²⁷²
- Як два цапи б'ються, третій шерсть збирає.²⁷³

ФО «Wenn zwei **Spitzbuben** sich streiten, bekommt der Bauer seine Kuh wieder» має велику кількість еквівалентів (нім. Wenn zwei sich streiten (або zanken), freut sich der Dritte; укр. Як два **зłodії** посваряться, крадіжка на світ виходить). Лексичне значення прислів'я полягає у тому, що третя людина від сварки двох має певну користь.

Перелік професій злочинного світу

Німецька мова	Українська мова	Російська мова
der Abenteurer	авантюрист	авантюрист
der Anseher	наглядач, наглядач, зберігач («злочинних» традицій)	смотрящий, смотритель, хранитель («воровских» традиций)
der Anstecker (голкою) der Stecker (голкою)	штекер (иглой) штекер (иглой)	штекер (голкою) штекер (голкою)
der Befestiger	набивщик	набивач
der Betrüger	катранщик	катранник, шулер
der Betrüger-Royalist	рояліст	шулер-рояліст
der Bote	писар	малявщик
der Bube	шахрай	мошенник
der Buchhalter	наглядач (за грошима)	хранитель («общака»)
der Dieb	зłodій, лиходій	воришка, вор
der Folterknecht	кат	палач
der Halbrubelstücksdieb	«зłodій над крадіями»	«полтинный» вор

Закінчення табл.

der Hehler	Переховувач (скуповувач краденого)	укриватель (скупщик похищеного/ награбленого)
der Hehler	«зłodий у законі»	«вор в законі»
der Henker	кат	мучитель
der Hochstapler	аферист, шахрай	аферист, мошенник
der Koch	повар, повар, кох, повар	куховар, кухар, кох <i>розм.</i> повар
der Maler	рисувальник	рисовальщик
der Räuber	грабіжник, розбійник	грабитель, разбойник
<i>veralt.</i> der Scharfrichter	<i>заст.</i> кат	<i>уст.</i> палач
der Scharfschütze	снайпер	снайпер
der Schiedsrichter	«мировий» суддя	Третейский судья
der Schneider	чоботар	сапожник
der Schwindler	аферист, шахрай	аферист, мошенник
der Stehler	викрадач (цінних речей тощо)	<i>редко</i> вор, похититель (ценностей и т. п.)
der Taschendieb	гопник, кишеньковий зłodий, щипач	гопник, карманник, щипач
der Tatauierter der Tätowierter	кольщик кольщик	(на)кольщик (на)кольщик
der Häuser	шніфер	домушник

Отже, враховуючи вищевикладене, ФО на позначення «професій» «злочинного світу» (на матеріалі німецької, української, англійської та російської мов), нами зроблено такі висновки:

1. Виявлено емоційно-оцінні асоціації, що закріпились за компонентами – «професії» «злочинного світу» в різноструктурних мовах.

2. Досліджено фразеологічну активність іменників на позначення осіб «злочинного світу».

3. Порівняльне дослідження ФО з компонентом «професії» «злочинного світу» свідчить про те, що аналогічні іменники у німецькій, українській, англійській та російській мовах характеризуються різною продуктивністю.

4. Проаналізовано лексико-семантичні особливості ФО даних мов.

5. Простежено взаємозв'язки між походженням ФО та їх продуктивністю.

6. Семантика досліджуваних ФО в різноструктурних мовах пов'язана з семантичним полем «професія» (рос. «ремесло»).

7. У групі досліджуваних ФО виділяються фразеологізми, що мають співвідношення (семантики, компонентного складу, образної основи) у даних мовах, і фразеологізми, що не мають таких співвідношень.

8. У семантиці ФО виявляється національна специфіка мови, численна група ФО в різноструктурних мовах поєднана наявністю загального компонента – «професії» «злочинного світу».

ПРИМІТКИ ТА ПОСИЛАННЯ

1. Акушин Н. С. Крылатые слова: Литературные цитаты. Образные выражения / Акушин Н. С., Акушина М. Г. – М. : Худож. лит., 1988. – 528 с.
2. Афонькин Ю. Н. Русско-немецкий словарь крылатых слов: Ок. 1200 ед. – М. : Рус. яз., 1985. – 287 с.
3. Англо-український фразеологічний словник / Уклад. К. Т. Баранцев. – К. : Знання, КОО, 2005. – 1056 с.
4. Баранцев К. Т. Фразеологічний словник англійської мови / К. Т. Баранцев. – К., 1956. 389 с.
5. Бинович Л. Э. Немецко-русский фразеологический словарь / Бинович Л. Э., Гришин Н. Н. / Под ред. д-ра Магиле-Клаппенбах, К. Агрикола. – М. : Рус. яз., 1975. – 656 с.
6. Die sprichwörtlichen Redensart im deutschen Volksmund nach Sinn und Ursprung erläutert. – Veb F. A. Brockhaus Verlag – Leipzig, 1955. – 539 S.
7. Денисенко С. Н. Словник-довідник з фразеологічної деривації на основі існуючої фразеології німецької мови з перекладом прикладів на українську та російську мову. – Вінниця : НОВА КНИГА, 2005. – 288 с.
8. Німецько-український фразеологічний словник: У 2-х т. – Т. I. – А-К / Укл. В. І. Гаврись, О. П. Пророченко. – К. : Рад. шк., 1981. – 416 с.
9. Німецько-український фразеологічний словник: У 2-х т. – Т. II. – L-Z / Укл. В. І. Гаврись, О. П. Пророченко. – К. : Рад. шк., 1981. – 382 с.
10. Wörterbuch der deutschen Gegenwartssprache. Hrsg. von R. Klappenbach und W. Steinitz. – 1. Band. A-deutsch. – Akademie – Verlag – Berlin, 1978. – 800 S.
11. Wörterbuch der deutschen Gegenwartssprache. Hrsg. von R. Klappenbach und W. Steinitz. – 2. Band. Deutsch-Glauben. – Akademie ; Verlag ; Berlin, 1977. – 1600 S.
12. Wörterbuch der deutschen Gegenwartssprache. Hrsg. von R. Klappenbach und W. Steinitz. – 3. Band. Glauben-Lyzeum. – Akademie – Verlag – Berlin, 1978. – 2412 S.
13. Wörterbuch der deutschen Gegenwartssprache. Hrsg. von R. Klappenbach und W. Steinitz. – 4. Band. M-Schinken. – Akademie – Verlag – Berlin, 1978. – 3212 S.

14. Wörterbuch der deutschen Gegenwartssprache. Hrsg. von R. Klappenbach und W. Steinitz. – 5. Band. Schinken-Vater. – Akademie – Verlag – Berlin, 1978. – 4012 S.
15. Wörterbuch der deutschen Gegenwartssprache. Hrsg. von R. Klappenbach und W. Steinitz. – 6. Band. Väterlich-Zytologie. – Akademie – Verlag – Berlin, 1978. – 4579 S.
16. Коваль А. П., Коптілов В. В. Крилаті вислови в українській літературній мові. Афоризми. Літературні цитати. Образні вислови. – К. : Вища шк., 1975. – 335 с.
17. Кудіна О. Ф., Пророченко О. П. Перлини народної мудрості / О. Ф. Кудіна, О. П. Пророченко. – Вінниця : НОВА КНИГА, 2005. – 320 с.
18. Кунин А.В. Англо-русский фразеологический словарь: В 2-х кн. – Кн. I. – А-Q. : Ок. 25000 фразеол. ед. – М., 1967. – 738 с.
19. Кунин А.В. Англо-русский фразеологический словарь: В 2-х кн. – Кн. II. – R-Z. : Ок. 25000 фразеол. ед. – М., 1967. – 1264 с.
20. Осовецька Л. С., Сільвестрова К. М. Фразеологічний словник німецької мови. – К. : Рад. шк., 1964. – 715 с.
21. Уолш И. А., Берков В. П. Русско-английский словарь крылатых слов: Ок. 1990 ед. – М. : Рус. яз., 1984. – 280 с.
22. Fridrich W. Moderne deutsche Idiomatik. – Max Hueber Verlag, 1976. – 565 S.
23. Цвиллинг М. Я. Русско-немецкий словарь пословиц и поговорок. – М. : Рус. яз., 2002. – 216 с.
24. Duden Deutsches Universalwörterbuch / hrsg. u bearb. vom Wiss. Rat u.d. Mitarb. d. Dudenred unter Leistung von G. Drosdowski. [Unter Mitw. von Maria Dose...]. – Mannheim ; Wien ; Zürich : Dudenverl., 1989. – 1816 S.
25. Сучасна українська літературна мова : [підручник] / М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас та ін.; За ред. М. Я. Плющ. – К. : Вища шк., 2003. – С. 137.
26. Див. пос. 24, с. 137.
27. Бинович Л. Э., Гришин Н. Н. Немецко-русский фразеологический словарь / Под ред. д-ра Магиле-Клаппенбах, К. Агрикола. – М. : Рус. яз., 1975. – С. 271.
28. Див. пос. 12, с. 1760.
29. Див. пос. 8, с. 319.
30. Див. пос. 17, с. 107.
31. Там само, с. 179.
32. Див. пос. 9, с. 216.
33. Див. пос. 17, с. 179.
34. Див. пос. 9, с. 216–217.
35. Див. пос. 17, с. 216.
36. Див. пос. 8, с. 146.
37. Див. пос. 17, с. 209, 216.
38. Див. пос. 8, с. 209.
39. Див. пос. 17, с. 107.
40. Див. пос. 9, с. 216.
41. Див. пос. 17, с. 179.

42. Див. пос. 9, с. 216 – 217.
43. Див. пос. 17, с. 216.
44. Див. пос. 8, с. 146.
45. Див. пос. 17, с. 209, 216.
46. Див. пос. 8, с. 209.
47. Див. пос. 17, с. 107.
48. Там само, с. 179, 216.
49. Див. пос. 8, с. 146.
50. Див. пос. 9, с. 216.
51. Див. пос. 8, с. 209.
52. Там само, с. 319.
53. Див. пос. 9, с. 216 – 217.
54. Див. пос. 17, с. 216.
55. Там само, с. 57, 179.
56. Див. пос. 5, с. 271.
57. Там само, с. 271.
58. Див. пос. 11, с. 809.
59. Там само, с. 809.
60. Див. пос. 17, с. 164.
61. Див. пос. 8, с. 146.
62. Див. пос. 17, с. 164.
63. Див. пос. 8, с. 146.
64. Див. пос. 17, с. 143.
65. Див. пос. 8, с. 146.
66. Див. пос. 17, с. 246.
67. Див. пос. 8, с. 229.
68. Див. пос. 17, с. 246.
69. Там само, с. 143, 246.
70. Див. пос. 8, с. 229.
71. Див. пос. 17, с. 78.
72. Див. пос. 8, с. 146.
73. Див. пос. 17, с. 84.
74. Див. пос. 8, с. 146.
75. Див. пос. 17, с. 84.
76. Див. пос. 8, с. 146.
77. Див. пос. 17, с. 78.
78. Там само, с. 84.
79. Див. пос. 8, с. 146.
80. Див. пос. 8, с. 181.
81. Див. пос. 9, с. 224.
82. Див. пос. 23, с. 51.
83. Див. пос. 17, с. 39.
84. Див. пос. 8, с. 268.
85. Див. пос. 17, с. 39.
86. Див. пос. 8, с. 263.
87. Див. пос. 23, с. 51.
88. Див. пос. 17, с. 45.
89. Див. пос. 8, с. 146.

90. Див. пос. 23, с. 51.
91. Див. пос. 17, с. 49.
92. Див. пос. 9, с. 177.
93. Див. пос. 17, с. 39.
94. Див. пос. 23, с. 51.
95. Див. пос. 5, с. 301.
96. Див. пос. 23, с. 51, 112.
97. Див. пос. 17, с. 115.
98. Див. пос. 8, с. 354.
99. Див. пос. 17, с. 39.
100. Там само, с. 39, 45, 115.
101. Див. пос. 8, с. 146, 263, 268 – 269, 354.
102. Див. пос. 9, с. 177.
103. Там само, с. 244.
104. Див. пос. 23, с. 51, 112.
105. Див. пос. 5, с. 301.
106. Див. пос. 23, с. 98.
107. Див. пос. 17, с. 52.
108. Див. пос. 8, с. 146.
109. Див. пос. 5, с. 351.
110. Див. пос. 17, с. 59.
111. Див. пос. 8, с. 412.
112. Див. пос. 23, с. 69, 81, 104.
113. Див. пос. 17, с. 69.
114. Див. пос. 8, с. 237.
115. Див. пос. 23, с. 81.
116. Див. пос. 23, с. 69.
117. Там само, с. 81.
118. Див. пос. 17, с. 69.
119. Див. пос. 8, с. 412.
120. Див. пос. 17, с. 59.
121. Там само, с. 69.
122. Див. пос. 8, с. 237.
123. Див. пос. 17, с. 52.
124. Див. пос. 8, с. 146.
125. Див. пос. 5, с. 351.
126. Див. пос. 23, с. 69, 104.
127. Див. пос. 19, с. 81, 104.
128. Див. пос. 23, с. 81.
129. Див. пос. 17, с. 63.
130. Див. пос. 9, с. 246.
131. Див. пос. 17, с. 84.
132. Див. пос. 8, с. 146.
133. Див. пос. 17, с. 91.
134. Див. пос. 9, с. 56.
135. Див. пос. 23, с. 27.
136. Див. пос. 9, с. 326.
137. Там само, с. 326.

138. Див. пос. 5, с. 347
139. Див. пос. 17, с. 94.
140. Див. пос. 8, с. 407.
141. Див. пос. 23, с. 108.
142. Див. пос. 17, с. 104.
143. Див. пос. 9, с. 323.
144. Там само, с. 326.
145. Див. пос. 17, с. 94.
146. Див. пос. 8, с. 407.
147. Див. пос. 17, с. 63, 91, 94.
148. Див. пос. 8, 146, 407.
149. Див. пос. 17, с. 84.
150. Там само, с. 91.
151. Див. пос. 9, с. 56, 326.
152. Там само, с. 323.
153. Див. пос. 17, с. 104.
154. Див. пос. 17, с. 63.
155. Див. пос. 9, с. 246.
156. Див. пос. 5, с. 347.
157. Див. пос. 23, с. 27, 108.
158. Див. пос. 5, с. 347.
159. Див. пос. 17, с. 119.
160. Див. пос. 8, с. 146.
161. Див. пос. 17, с. 119.
162. Див. пос. 8, с. 213.
163. Див. пос. 17, с. 119.
164. Див. пос. 8, с. 213.
165. Див. пос. 17, с. 34.
166. Див. пос. 8, с. 26.
167. Див. пос. 23, с. 94.
168. Див. пос. 17, с. 84.
169. Див. пос. 8, с. 146.
170. Див. пос. 17, с. 92.
171. Див. пос. 8, с. 27, 322.
172. Див. пос. 23, с. 94.
173. Див. пос. 17, с. 185.
174. Див. пос. 8, с. 288.
175. Див. пос. 17, с. 185.
176. Див. пос. 8, с. 288.
177. Див. пос. 17, с. 185.
178. Див. пос. 8, с. 288.
179. Див. пос. 17, с. 185.
180. Див. пос. 8, с. 288.
181. Див. пос. 23, с. 94.
182. Див. пос. 17, с. 185.
183. Див. пос. 8, с. 288.
184. Див. пос. 17, с. 185.
185. Там само, с. 84.

186. Див. пос. 8, с. 267.
187. Див. пос. 17, с. 185.
188. Там само, с. 92.
189. Див. пос. 17, с. 34.
190. Див. пос. 8, с. 322.
191. Див. пос. 17, с. 185.
192. Там само, с. 34, 92.
193. Див. пос. 17, с. 84, 185.
194. Див. пос. 8, с. 146, 267, 288.
195. Див. пос. 23, с. 94.
196. Див. пос. 8, с. 146.
197. Див. пос. 17, с. 46.
198. Див. пос. 8, с. 146.
199. Див. пос. 17, с. 84.
200. Див. пос. 8, с. 146.
201. Див. пос. 9, с. 104.
202. Див. пос. 17, с. 239.
203. Там само, с. 240.
204. Див. пос. 9, с. 104.
205. Див. пос. 17, с. 242.
206. Див. пос. 9, с. 13.
207. Див. пос. 17, с. 84.
208. Там само, с. 240.
209. Див. пос. 8, с. 146.
210. Див. пос. 9, с. 13, 104.
211. Див. пос. 17, с. 46.
212. Див. пос. 8, с. 146.
213. Там само, с. 146.
214. Див. пос. 17, с. 242.
215. Див. пос. 9, с. 13.
216. Див. пос. 17, с. 239.
217. Див. пос. 5, с. 151.
218. Див. пос. 8, с. 146.
219. Див. пос. 9, с. 52.
220. Див. пос. 17, с. 155.
221. Див. пос. 9, с. 52.
222. Див. пос. 8, с. 143.
223. Див. пос. 9, с. 160.
224. Див. пос. 17, с. 155.
225. Див. пос. 9, с. 52.
226. Див. пос. 17, с. 155.
227. Див. пос. 8, с. 146.
228. Там само, с. 143 – 144.
229. Див. пос. 9, с. 160.
230. Див. пос. 5, с. 151.
231. Див. пос. 23, с. 60.
232. Там само, с. 60.
233. Там само, с. 60.

234. Там само, с. 60.
235. Див. пос. 17, с. 151.
236. Там само, с. 151.
237. Там само, с. 151.
238. Там само, с. 113.
239. Див. пос. 23, с. 68.
240. Див. пос. 11, с. 809.
241. Див. пос. 23, с. 68.
242. Див. пос. 3, с. 735.
243. Див. пос. 4, с. 268.
244. Див. пос. 17, с. 113.
245. Див. пос. 3, с. 735.
246. Див. пос. 4, с. 268.
247. Див. пос. 18, с. 673.
248. Там само, с. 673.
249. Див. пос. 23, с. 68.
250. Там само, с. 93.
251. Див. пос. 11, с. 809.
252. Див. пос. 23, с. 93.
253. Там само, с. 93.
254. Там само, с. 93.
255. Див. пос. 5, с. 451.
256. Див. пос. 9, с. 124.
257. Див. пос. 24, с. 1217.
258. Див. пос. 9, с. 124.
259. Див. пос. 5, с. 451.
260. Там само, с. 451.
261. Див. пос. 24, с. 1217.
262. Див. пос. 17, с. 211.
263. Див. пос. 9, с. 337.
264. Див. пос. 17, с. 212.
265. Див. пос. 8, с. 114.
266. Див. пос. 17, с. 212.
267. Див. пос. 9, с. 337.
268. Див. пос. 17, с. 212.
269. Див. пос. 9, с. 206.
270. Див. пос. 17, с. 212.
271. Див. пос. 9, с. 206.
272. Див. пос. 17, с. 212.
273. Див. пос. 9, с. 337.
274. Там само, с. 206.
275. Див. пос. 8, с. 114.
276. Див. пос. 9, с. 337.
277. Див. пос. 17, с. 212.
278. Там само, с. 212.
279. Там само, с. 211.
280. Там само, с. 212.